

Cami Neyimiz Olur?

Nureddin Yıldız'ın 30.11.2008 tarihli (58.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلَی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِیْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Değerli dostlar,

Bir işyeri düşünebilir misiniz ki çalıştığınızda orada sizin için bir ücret takdir ediliyor, 'ben yorulduğum, bugün dinleneyim' deseniz yine ücret takdir ediliyor ve maaş artırım yapıyor?

Elbette çalışmak için kurulmuş bir yerde sadece çalışan ücret alır. Dünyanın en doğal kurallarından biri budur. Bunun eğer bir istisnası olursa o da Allah'ın evi olan camilerdir: Namaz kılmak için kuruldukları, namaz kılana sevap yazılan yer oldukları hâlde camilerde boş oturana bile namaz sevabı verilmektedir.

Bu asırda Müslümanlar'ın ne hâlde olduklarını gösteren en çarpıcı örneklerden biri maalesef camilerdir. İstanbul'da ve bütün memleketimizde cami bolluğundan ciddi şekilde söz edebiliriz. Git gide artan bir cami sayısı vardır. Üç olan cami beşe, ona çıkmıştır. Hatta hilafet dönemi olan Osmanlı'dan daha fazla camileşme yaşandığından da söz edebiliriz bugün için. Bu bir vakıdır.

Ama camilerin fonksiyonlarını icra etmeleri bakımından ne Osmanlı ne Selçuklu devriyle kıyaslanamayacak kadar geri durumda olduğumuz da bir başka gerçektir. Cami bol ama sabah namazlarında camiler Müslümanlar'la dolup taşmıyor, şenlenmiyor. Bir diğer sıkıntı da odur ki camiler, namazla daraltılmış bir görev icra etmektedirler. Namazla daraltılmış olması, namazlar tamamıyla camilerde kılınmış olsa ve tamamen dolsalar bile camilerin kurulma maksatlarının tahakkuk etmiş olmayacağı gerçeğiyle birlikte bilinmelidir. Bir cami sabah namazında doluyor olsa bile o caminin icra etmesi gereken fonksiyonlarından yalnızca bir tanesi yerine gelmiş demektir.

Camilerimiz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Medine'de kurmuş olduğu ilk mescidin kopyaları olmak zorundadır. Resûlullah aleyhisselamin gerek Kuba'da yaptırdığı gerek Medine-i Münevver'e de inşa etmiş olduğu Mescid-i Nebî, bugün bir küsur milyar İslam âleminin aslıdır. O hurma lifleriyle örülmüş çatısı ve çamurlu toprağıyla bir medeniyet o mescitten yükselmiştir. Efendimiz aleyhisselam Medine'yi nurlandırdıktan hemen sonra ilk işinin mescit inşa etmek olmasının hikmeti bugün bakıldığında rahatlıkla anlaşılabilir. Evlilikten cenazeye kadar hayata ait her ne varsa bir şekilde sözü geçtiğinde o mescidin devreye girdiğini görüyoruz. Resûlullah Efendimiz ve Hulefa-i Raşidin devirlerindeki 'mescid'in icra ettiği görevler arasında namaz sadece görevlerden bir görevdir.

Sadece namaz için cami yapmak belki masrafına bile değmez; çünkü Müslümanlar açık alanda da namaz kılabilirler, seccadelerini koymadan, toprak üzerinde. Cami bir semboldür, İslam'ın dışı karşı sembolü. Bir toprağın halkının Müslüman olup olmadığı belli olur ve ayrıca Müslümanlar'ın apartman hayatında eriyip gitmelerini engelleyip yüz yüze gelmelerini sağlayarak uhuvveti geliştiren önemli bir tutkaldır, birbirimizi bir arada tutmaya ve ihtiyaçlarımızı gidermeye sebep olacak buluşmalara yarayan bir merkezdir.

Namaz kılıp gitmek caminin hakkını vermeye yetmez. Tabii ki namazı camide kılmak çok önemli bir ibadettir ama cami sadece bunun için değildir. Allah Teâlâ'nın huzuruna zedelenmemiş Müslümanlıklarla çıkmak isteyen müminler olarak, kıyamet gününde namaz ilk muhasebe konumuzdur ve dolayısıyla namazla sembolleşmiş cami de ilk muhasebe konumuz olacaktır. Harap bir caminin bulunduğu semtte oturan Müslümanlar'ın mamur bir iman iddiasında bulunmaları söz götürür.

Camilerimizi ihya etmek zorundayız, bu bizim cihadımızdır. Bu imar betonundan halısına kadar döşemesiyle ilgilenmeyi gerektirdiği gibi asıl imarımızı da namazlarımızı camide kılarak yapmamız

gereklidir. Camiyi hayat olarak gören bir anlayışımızın bizimle muhakkak eşleşmiş olması gerekir. Çocuklarımız bizim evden sonra işyerimiz kadar ikinci bir doğal adresimizin de cami olduğunu bilmelidirler. Bir Müslüman'a, "baban işte mi evde mi?" diye sorulduğunda işte ve evde olmadığı cevabından sonra nerede olabileceğinin karşılığı doğal biçimde "camidedir" olarak veriliyorsa, biz çocuğumuza cami kuşu olduğumuza dair etki etmişiz, iz bırakmışız demektir.

"Baban nerede?" sorusuna, "kahvededir" denen bir havada Müslümanlığımıza dair bir gösterge yoktur. Bu tehlikeli bir cevaptır. Çocuk, takılıp vakit harcayacağımız yerlerden kahve, bakkal, ocak gibi cevapları aklına getiriyor ama camiyi getirmiyorsa bu iyiye işaret değildir. Bir Müslüman, kahvehanede vakit israf ederken çocuğuna yakalanmamalıdır. Üzerinde haram bir nesne bulunduğu yakalandığı hissiyatı neyse böyle bir hissiyatla ezilmelidir. Şerefli olan, ailemiz tarafından 'işinde değilse camidedir' diye bilinmemizdir.

Caminin bu asırda değer kaybetmesinin ve Müslümanlar'ın camileri evleri kadar işlek hâle getirmeyişinin temel nedenleri arasında ev ve iş hayatının eski zamanlara göre farklılık arz etmesi, işyerlerimizin evimizin dibinde olmayışı vesaire gibi durumlar şüphesiz ki vardır. Bu durumu bir miktar makul ve geçerli özür olarak da kabul etmemiz gerekir ancak camilere karşı soğukluğumuzun asıl nedeni bu değildir. İmamlarla ilişkilerimiz, müezzinlerden beklenenin alınmayışı, devletin elli seneden beri kendi belirlediği standartlarda memur tayin ederek namaz ibadetinin eda edilmesini sağlaması gibi nedenler de söz konusu edilebilir fakat asıl neden yine bunlardan biri değildir.

Kendi kendimize kararlar verip camileri bir sebeple terk etmiş durumdayız, namazımızın kaliteli olmayışına sebepler bularak. İmamların ve müezzinlerin camiyi cazip hâle getiremiyor olmaları dolayısıyla kabahatleri vardır. İmamlarımızın, Peygamber'imizin vekili olduklarının şuurunu bilmiyor olmaları, memur gibi sekiz-beş mantığıyla iş yapmaları ya da kira vermediği hâlde caminin yanı başına tuhafiye dükkânı açabiliyor olması veya cemaatten önce camiden çıkıp gidecek kadar aceleci davranması bir afettir. Bunlar da sayılabilir.

Yine de bunlar camiden uzaklaşmak için geçerli olabilecek sebepler değildir. Dinimiz bu hususta kural koyarken, namazımızı kıldıran imamın akidesinde sıkıntı olmadığı ve Müslümanlığında tereddüt bulunmaması hâlinde her şartta arkasında namaz kılınacağını söylemektedir. İmamın sakalı yok, pantolonu dar, abdesti hızlı aldı gibi sebeplerle camiyi terk etme imkânı yoktur.

Hatta hadis-i şerifler, facir bir imamın bile arkasında namazı terk etmememizi istemektedir. Çünkü orada imamın temsil ettiği makam, imamla ölçülemeyecek kadar değerlidir. Kendisi sigara bile içiyor olsa hatta inkâra yanaşmadan bira bile içiyor olsa imam mihrapta bulunduğu sürece camiyi terk edemeyiz. Daha muttakisini bulmadığımız sürece papaza kızıp oruç bozmak yanlıştır.

İmam aynı zamanda birliğimizi, vahdetimizi temsil etmektedir. Bir camide herhangi bir namaz cemaatle kılındıktan sonra üç kişinin camiyeye gittiğini düşününüz. Bu üç kişi cemaate yetişememiştir. İçlerinden biri imam olup kendi aralarında cemaat yapacaklardır. Fıkıh kitaplarımızda, o camide cemaatle namaz zaten kılınmışken bir daha cemaat yapmak caiz midir değil midir diye tartışılmıştır. Özellikle Hanefî mezhebinin müntesibi olan âlimler, böyle bir cemaatin caiz olmayacağı görüşünü dillendirmişlerdir.

Neden?

Çünkü imamın namaz kıldırması ümmetin vahdetini, birliğini temsil etmektedir. İmam namazı kıldırdıktan sonra gelip tekrar cemaat kurulursa bu bile bile birliği dağıtma ve zayıflatma mesajı taşıyabilir. Hanbelî âlimleri aman sevap kaçmasın, yeniden cemaat olsun yönünde fetva vermişlerse de her hâlükârda imamın namaz kıldıracağı mihraba ikinci defa bir imamın diğer namaza kadar geçmesi yasaktır. O camide ikinci bir cemaat kurulacaksa bile imamın kıldıracağı yerin dışında olabilecektir.

Cami başka, imam başkadır. Cami ümmet-i Muhammed'indir. Yeryüzündeki her şeyi yaratmış ve her ol dediği olduğu hâlde sadece camiler Allah'a izafe edilmiştir. Camiye 'beytullah' (Allah'ın evi) denir, yani ona ait olduğu konuşulmuştur. Aynı durum mesela Arafat için veya medreseler, minareler için geçerli değildir. Orada üç-beş sene görev için duran imamından, müezzininden, derneğinden dolayı camiye küsmek mümkün değildir. 'Kan kusup kızılclık şerbeti içtim demek' durumu bile geçerli olsa ezanı okunan camideki davete icabet edilecektir.

Şeriatımızın hükmü kesindir: Hoparlörsüz hâliyle (250-300 metreye tekabül eder) minaresinden ezan okunduğu zaman o ezanı duyacak kadar yakında oturan -erkek- kimsenin evde kıldığı namaz yok bir namazdır. Kadınlar da camiye davetlilerse de evlerinde kılma hakkı onlara verilmiştir. Bunun dışında ezanı duyan bir Müslüman evinde namaz kılamaz.

Âmâ bir sahabi Efendimiz aleyhisselama gelip akşamları Medine'de vahşi hayvanların dolaştığını, göremediği için de cemaate gelme ol mu diye maruzatını bildirmiş ve Efendimiz buna izin vermiş. Sonra tam gideceği zaman onu geri çağırılmış, "Hayye'ale's-salah dendiğinde duyuyor musun?" diye sormuş, "evet" cevabını alınca da "öyleyse namaza geleceksin" buyurmuştur.

Camilerin kimsesiz kalması, üç-beş kişi ile sabah namazı kılınması melekleri mahzun hâle getirir. Müslümanlar, cami inşaatı yaparak melekleri kandıramazlar. Derneğe para bağışlayıp sabah namazına gelmemek tutarlı değildir. Caminin derneğinde bulunup görev almayı avunmak için kullanıyorsak emeklerimize yazık olur. Tabii ki dernekte de bulunulacaktır ancak Allah Teâlâ esasen camilerin imar edilmesini istemektedir ve sabah namazında cemaate gitmekle ölçülebilecek bir iş yoktur.

Hadis-i şeriflerde kıyamet zamanına yaklaşıncaya gerçekleşeceğini okuduğumuz ve maalesef günümüzde de kendi gözlerimizle müşahede ettiğimiz üzere bir fitneyle daha karşılaşmış bulunuyoruz: Müminler camilere olağanüstü seviyede masraf etmektedirler. Bir caminin betonarmesi ve namaz kılınacak hâle getirilmesi 100'e mal oluyorsa çinisinden kaleboduruna, avizesine kadar maliyeti bunun on katına çıkmaktadır. Hâlbuki fıkıh kitaplarımızda kesin kural vardır ki camiye tezyinat halktan toplanan paralarla yapılmaz, yasaktır. Halkın parasıyla camiye sadece kireç yapılabilir, beyaza boyanıp bırakılır, bu kadardır. Şahıslar kendileri yaptırınca gönüllerince masraf edebilirler ama önemli olan caminin 'ihtiyacını' gidermektir. Müslümanlar'ın şehir merkezlerinde camilerin aksesuarlarına harcadıkları paralarla camisi olmayan elli köy camiye kavuşturulur.

Bir cami derneği kurulurken öğrencilere burs vermek, fakirleri doyurmak gibi iyi bir yardım yöntemini derneğin uhdesi olarak belirlememişse öyle bir derneği kurmak da caiz değildir. Caminin imarı için kurulmuş bir dernek bu; üyelerin her sene yıkıp yeniden yapacak hâli yok ki camiye! Cami imarı için dernek kurulmuş ama bu yapıyı kurmaktan daha önemlisi, cemaatini toplamaktır. Cami cemaati bursla mı yemek vererek mi, nasıl toplanıyorsa öyle uğraşılmalıdır.

Caminin ne kadar büyük olduğuyla, büyüklük yarışıyla ilgilenen bir anlayış bilmem hangi yapıya rekabet etmek için kurduğu camiyle anca kendi tatmin olur ve rahat eder. Anadolu'da bariz şekilde görülebilecek bu uygulama, hepi topu kırk hanelik köye iki yüz kişilik cami yapmak şeklinde kendini gösterir, sırf karşı köyün camisinden daha büyük bir tane yapmış olmak için. Kistas Allah rızası olmalı, namaz kılan insan sayısının çoğalması hedeflenmelidir. Aksi takdirde binalara yapılan yatırımlardan dolayı Allah katınca vebale dahi girmiş oluruz.

Camilerdeki büyüklük yarışı kıyamet alametlerinden birinin tuzağına yakalanmaktır. Keşke sabah namazlarını barakalarda kılsaydık da yüzlerce kişiyle sabah namazı kılmanın mutluluğunu yaşasaydık, bayram namazı gibi sabah namazı kılsaydık. Nerdeyse otel konforunda yapılan camilerde halı üzerine halılar konuyor. Enteresan bir rezilliktir ki camilerde saflar için çizgi konmasını da anlayamam. Çoğu askerde bir kamyon dayak yemiş insanların saf olmalarını sağlamak için hâlâ ip mi germek gerekiyor?

Namazda niye illa eğri duruluyor? Cami halısının detayıyla ilgilenmeye dalıp ihlastan uzaklaşmanın bir sebebi hâline getirilebileceğini örneklendirmeye çalışıyoruz.

Camiyi bölmek büyük suçtur, cemaati bölmek caiz değildir ve şeytanın işine gelir. Sadece şariat ilimleriyle meşgul olan talebeler camiye gitmeseler günah işlememiş olurlar. Bunun dışında camiye gitmemek asla müsamaha edilebilecek bir durum değildir.

Bir meselemiz daha vardır: İmamlık aslında her Müslüman'ın işidir. Mesela imamların izinli-hasta olduğu günlerde otuz seneden beri namazlarını o camide kılan insanlardan birinin geçip de namazı kıldırmadığını illa 'imam' beklediğini görürsünüz. Bu pilotluk değildir ki sertifika olmaksızın uçak kullanılasın. İmamlığı ciddi bürokratik işi gören bir çeşit soğukluktur bu. Hâlbuki cemaat olmakla arasında hiçbir fark yoktur. İmamınki dubleks, cemaatinki ikinci sınıf namaz filan değildir.

Müezzinlikte de aynı manzara sıklıkla görülebilmektedir. Namaz kılınacak ama on yıllardır başı secdeye giden insanlar müezzinliğe yanaşmayı birbirlerine bakmaktalar; yahu biriniz getirseniz şu kameti! Yok, getiremiyorlar, müezzin değiller çünkü(!) Kazara imam tenkit edileceği ya da caminin halıları hakkında konuşmak gerekse bülbül kesilen kimseler iş kamet getirmeye gelince sus pus oluveriyorlar.

Hayır. Hepimiz imamız, hepimiz müezziniz. Allahuekber demekten daha şerefli ne olabilir.

Cami bizim dinimizdir. Musalla camiyle ilgisi olmayan bir yerdir, belediyelerin işgüzarlığı, başka yer ayırmamaları sebebiyle bu hizmet de camide görülmektedir. Camide morg olmaz, kütüphane olur. Gasilhane olmaz, gençler için toplanma yeri olur. Bunlar yanlış şeylerdir ki gençler bir caminin altındaki morgda ölü yatmakta olduğunu duysalar camiye uğramıyorlar.

Caminin mukaddesliği duvarlarından kaynaklanıyor değildir, konumundan dolayıdır. Dolayısıyla caminin imamını-müezzinini ve camiye ait şeyleri biz, çocuklarımız ve çevremiz olarak ciddi tutmak zorundayız. Evdeki muhabbette baba, "yahu imam mı oturdu bu sofraya, yemekler ne çabuk bitti" diye espri yaparsa sonra yaz aylarında çocuğu o canavar gibi yiyen olarak gösterdiği adamın önüne Kur'an öğrenmek için oturabilir mi? Velew imam öyle biri olsun, bu taraf gizlenmelidir.

Diyanet camiasında bile müezzinlik bir nevi hademe kadrosu gibi üçüncü sınıf görülür. Fakat Efendimiz aleyhissalatu vesselam böyle görmemiştir. Kıyamet gününde ümmetinin en uzun boylusunun müezzinler olacağını buyurmaktadır. Bilal radiyallahu anhin listesine yazılmaktan büyük şeref mi olur. Ümmetin en büyük ikinci adamı Ömer bin Hattab radiyallahu anh, "Allah beni liderlikle imtihan etmese bir caminin müezzini olarak ölmek isterdim" demiştir.

Bir genç kazara "okuyup müezzin olacağım" dese korkarım ki müftüler bile "yahu büyük düşün, ne yapıyorsun, kendini helak etme..." derler. Hurda, kelepir, başka bir yerde iş bulamayınca yapılan görev olarak görülüyor. Hayır. Müezzinlik şerefli bir meslektir.

İmamlık nedir? İmamlık, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin mesleğidir. Düşününüz ki listenin başında Resûlullah'ın olduğu bir meslek grubundadır imamlar. İkinci imam Ebu Bekir radiyallahu anhtır, üçüncüsü Ömer radiyallahu anh... Şu listedeki isimlere bakınız. Liste sona yaklaştıkça kalitenin düştüğüne bakmayınız, listenin başına bakınız.

Çocuğumuz duyarken 'caminin imamı' değil, 'imam efendi' olarak anmalıyız imamı ki makama hürmetimiz belli olsun. İmam bu hürmeti hak etmiyorsa da biz hürmet ederek sevabımızı Allah'tan almalıyız. O ne yaparsa yapsın. Aslında akli olanların seçeceği bir meslek de pek değildir imamlık; bu cennetin tam ortasında durmak demektir, gelen giden ona bakar. Ya çok takvallıların işi ya da deli işidir. Muhteşemdir ama Allah bir nimeti ne kadar büyütürse imtihanı da büyütür. Maden ne kadar değerliyse o kadar zor bulunur. Her kazmayı vuran altın çıkaramaz. Resûlullah aleyhisselamin mesleği

olan imamlığın, Bilal-i Habeşî ve Abdullah ibni Ümmi Mektum'un mesleği olan müezzinlik bu bakımdan kendine göre sıkıntıları görülen bir yoldur.

Bir yerde temizlik işçisi olarak memuriyet alan kimseye tebrikler yapılır, dört ayak üzerine düştüğü söylenir de devlet memurluğu aldığından dolayı şanslı görülür ama cami imamı olup aynı devletin kapısında memur olan, hatta camisinin temizlik işlerine bile karışmayan, tek işi namaz kıldırıktan ibaret kişiye ise 'başka meslek bulamadın mı' gözüyle bakılır, hor görülür. Çünkü esasen hor görülen, dindir. Elbette bu noktadaki sıkıntı halkın nasıl gördüğünden ziyade, imamların da birer Abdurrahman Gürses olmayışlarından kaynaklanmaktadır. İmamda ciddiyet olacaktır ki insanlarda da nihayet iman vardır.

Eminönü müftüsünden dinlemiştim, Beyazıt Camii imamı Abdurrahman Gürses hoca efendiyi daireye çağırırlarmış. Geldiğinde adeta cuma hutbesi okuyacakmış gibi ciddi oturur, insanlar yanındayken ciddiyetini bozmazmış. Oda boşaldıktan sonra müftü, hoca efendiye "insanlar gitti, rahat oturun hocam" dediğinde, ona kapıyı içeriden kilitlemesini söylemiş. Sonra da 'hele bir rahat ettim' diye ceketini çıkararak oturmuş. İnsanlar varken yanlarında ceketini bile çıkarmazmış. Çünkü makamının kıymetini biliyor.

Bir bu imam var, bir de kahveden çıkıp maça giden imam var... Biraz farklı, değil mi?

Sorunca da mazeret hazır: İmam efendi kendini çocuklara sevdirecek güya. Buna dini futbola alet etmek denebilir. Maç edeceksin, çocuk sana sen çocuğa söveceksiniz, hele karşı takımdaysa zaten doğal rakipsiniz... Hayır, dinimiz yeteri kadar sempattir. İmam efendi o makamı hakkıyla temsil etsin, 'canım yavrum, nasılsın' diyerek ilgi gösterebilir, artık futbola ihtiyacı yoktur dinin.

Cami kazanırsa biz kazanırız, cami kaybederse biz kaybederiz. Cami saygınlığını korumalı, biz de ona bağımlı kessmemeliyiz. Ta ki Resûlullah aleyhissalatu vesselamın, Arş'ın gölgesinde gölgelenecek yedi sınıf insandan biri olarak saydığı 'kalbi camiye kilitlemiş adam' oluncaya kadar.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.